

PK-yritysten toimintaympäristö

Kysely kilpailukyvyn neljästä ulottuvuudesta

PK-toimintaympäristökysely | Marraskuu 2011

Elinkeinoelämän keskusliitto



PK-YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ
Kysely kilpailukyvyn neljästä ulottuvuudesta

SISÄLTÖ

SAATTEEKSI	3
JOHTOPÄÄTÖKSET	4
1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA	5
1.1 Suomen hallitus saa yritysjohtajilta tyydyttävän arvosanan	5
1.2 PK-yritysten kansainvälistymisaikomukset lisääntyneet	5
2 RAHOITUS- JA MAKSUVALMIUSTILANNE	7
2.1 Rahoitusongelmat vähentyneet, maksuvaikkeudet edelleen yleisiä	7
2.2 Rahoitus- ja maksuvalmiustilanteen arvioidaan huonontuvan	8
3 TYÖELÄMÄ	9
3.1 Työllisyys kehittynyt kohtuullisesti, tuleva kehitys huolestuttaa	9
3.2 Työehtosopimuksissa kehitettävää	9
4 INFRASTRUKTUURI	11
4.1 Logistiikalla on merkitystä	11
4.2 Sähköinen logistiikka vielä harvojen käytössä	12
5 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?	13

SAATTEEKSI

Kansainvälisessä taloudessa eletään parhaillaan haasteellista aikaa, jossa on kysymyksessä euroalueen yhtenäisyys ja tulevaisuus. Talous- ja velkakriisin seurauksena myös yritysten toimintaympäristössä tapahtuu muutoksia, jotka vaikuttavat niiden toimintaedellytyksiin ja kilpailukykyyn.

EK selvitti tällä toimintaympäristökyselyllä yritysjohtajien mielipiteitä mm. maan hallituksen toimista yrittäjyyden edistämiseksi, yritysten rahoitus- ja maksuvalmiustilannetta, työllisyyden kehittymistä sekä logistiikan merkitystä ja toimintatapoja PK-yrityksissä.

Kysely toteutetaan kaksi kertaa vuodessa, keväisin ja syksyisin. Kysymyslomakkeessa on mukana muutamia kyselystä toiseen toistuvia kysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia yrityskentästä esiin nousseita teemakysymyksiä. Nyt tehty kysely on järjestyksessään toinen, ensimmäinen toimintaympäristöselvitys toteutettiin toukokuussa 2011.

Toimintaympäristöä koskevien selvitysten tavoitteena on saada seuranta-aineistoa PK-yritysten kannalta tärkeistä asioista. EK:n Yrittäjävaltuuskunta ja sen työryhmät hyödyntävät tuloksia vaikuttaessaan yritysten toimintaympäristön kehittämiseen.

JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Yritykset tyytymättömiä Suomen hallituksen toimintaan

Yritysjohtajat antavat Suomen hallitukselle vain tyydyttävän arvosanan yrittäjyyden edistämiseksi. Myös luottamus hallituksen kykyyn tehdä yrittäjyyttä ja työllisyyttä edistäviä päätöksiä hallituskauden aikana on heikko.

→ PK-yrityksissä odotetaan erilaisten yrittäjyyden ja yritysten kasvun kannusteiden lisäämistä.

2. Rahoituksen saatavuuteen ja maksuvalmiuteen liittyy epävarmuutta

Rahoitusvaikeudet ovat hieman helpottaneet syksyn aikana. Sen sijaan maksuvaikeuksien yleisyys on säilynyt korkealla tasolla. Lisäksi lähes viidennes yrityksistä arvioi rahoitus- ja maksuvalmiustilanteensa heikentyvän seuraavan puolen vuoden aikana.

→ PK-yrityksissä pidetään tärkeänä, ettei rahoituksen saatavuus jatkossakaan tyrehdy, eikä Eurooppaa uhkaava luottolama ja mm. rahalaitosten kiristävät vakavaraisuussäädökset vaikuta merkittävästi rahoituksen hintaan tai saatavuuteen.

3. Työehtosopimukset tarjoavat niukasti mahdollisuuksia uusien työpaikkojen luomiselle

Selvästi yli puolet yritysjohtajista kritisoi alansa työehtosopimusten tarjoamia mahdollisuuksia uusien työpaikkojen luomiselle. Nykyisten työehtosopimusten koettiin esimerkiksi rajoittavan paikallista sopimista monilla aloilla. Erot eri alojen välillä ovat merkittäviä.

→ Työehtosopimukseen kaivataan enemmän uusien työpaikkojen luomiseen ja toimintatapojen kehittämiseen kannustavia elementtejä.

4. PK-yritysten kansainvälistymisaikomukset lisääntyneet

Vastaajista neljännes aikoo laajentaa nykyistä yritystoimintaansa ulkomaille seuraavien kolmen vuoden aikana. Tyytymättömyydestä nykyiseen kansalliseen toimintaympäristöön kertoo se, että noin 10 prosenttia aikoo siirtää osan toiminnoistaan tai koko yritystoimintansa Suomen rajojen ulkopuolelle seuraavan kolmen vuoden aikana.

→ PK-yritykset odottavat maamme hallitukselta nopeita toimia toimintaympäristön kilpailukykyyn vahvistamiseksi.

5. Logistiikan sähköiset toimintatavat yleistymässä

Hieman vajaa kolmannes PK-yrityksistä tekee tilauksensa kuljetusyrittäjiltä joko internetin kautta tai ns. EDI-tilauksena, jossa lähetystieto siirtyy kuljetusliikkeelle sähköisesti suoraan tai operaattorin kautta. Puhelimitse tapahtuva tilaus oli kuitenkin edelleen yleisin tilausmuoto. Lisäksi yli neljännes vastaajista ei osannut nimetä ensisijaisesti käyttämäänsä tilaustapaa.

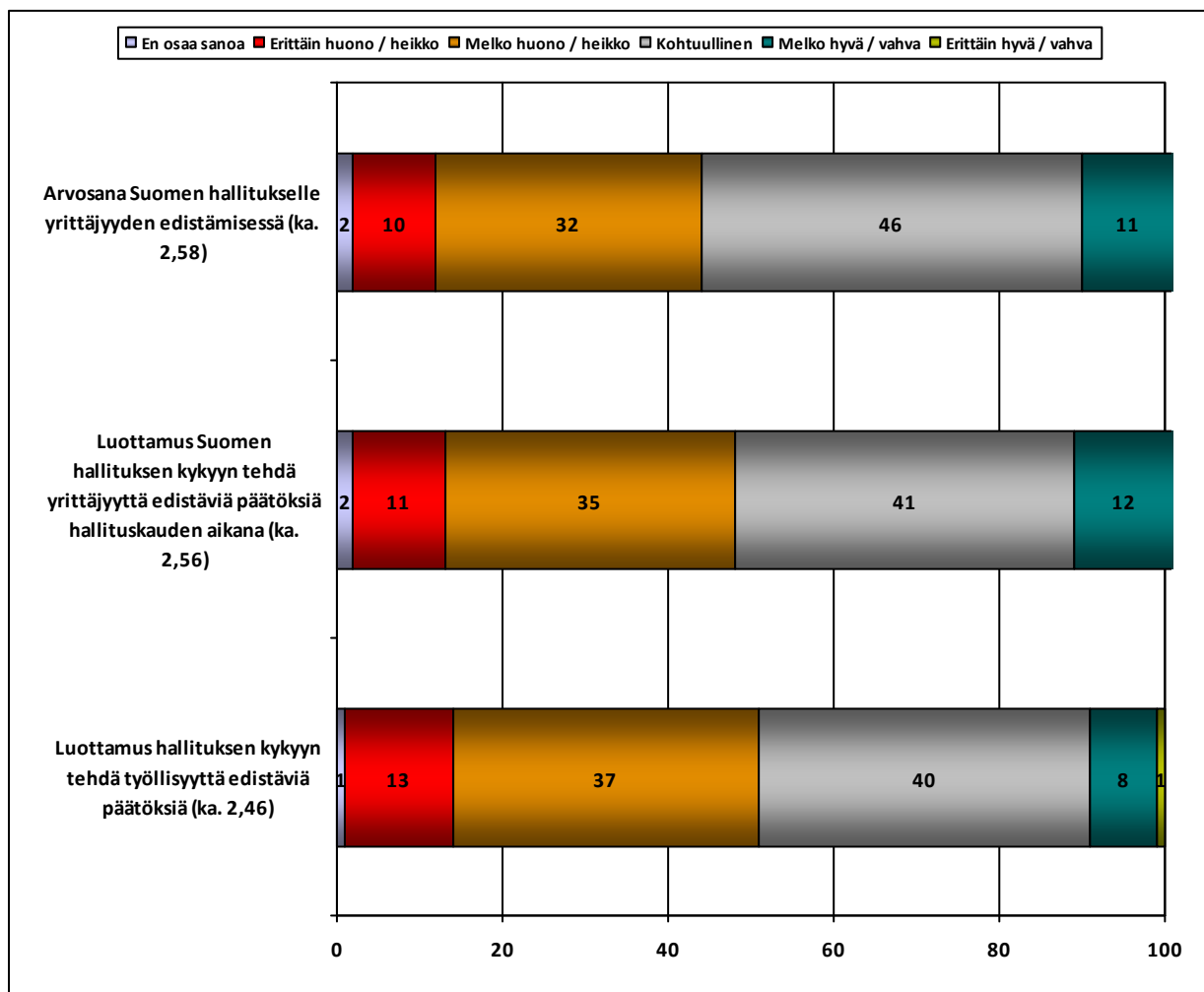
→ PK-yritykset voivat tehostaa toimintaansa ja karsia kustannuksiaan hyödyntämällä logistiikan sähköisiä toimintatapoja.

1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA

1.1 Suomen hallitus saa yritysjohtajilta tyydyttävän arvosanan

Suomen hallitus saa PK-yrityksiltä vain tyydyttävän arvosanan yrittäjyyden edistämisessä. Lisäksi luottamus hallituksen kykyyn tehdä yrittäjyyttä tai työllisyyttä edistäviä päätöksiä hallituskauden aikana on vaatimattomalla tasolla. Kriittisimmin hallituksen toimintaa arvioitiin teollisuusyrityksissä. Kuvassa 1 on esitetty yritysjohtajien mielipiteiden jakaumat ja vastausten keskiarvot (asteikolla 1-5: 1=erittäin huono, 5=erittäin hyvä) hallituksen toimintaa koskevista kysymyksistä.

Kuva 1. Arvosana hallituksen toiminnasta ja luottamus toimintakykyyn (% vastaajista)



1.2 PK-yritysten kansainvälistymisaikomukset lisääntyneet

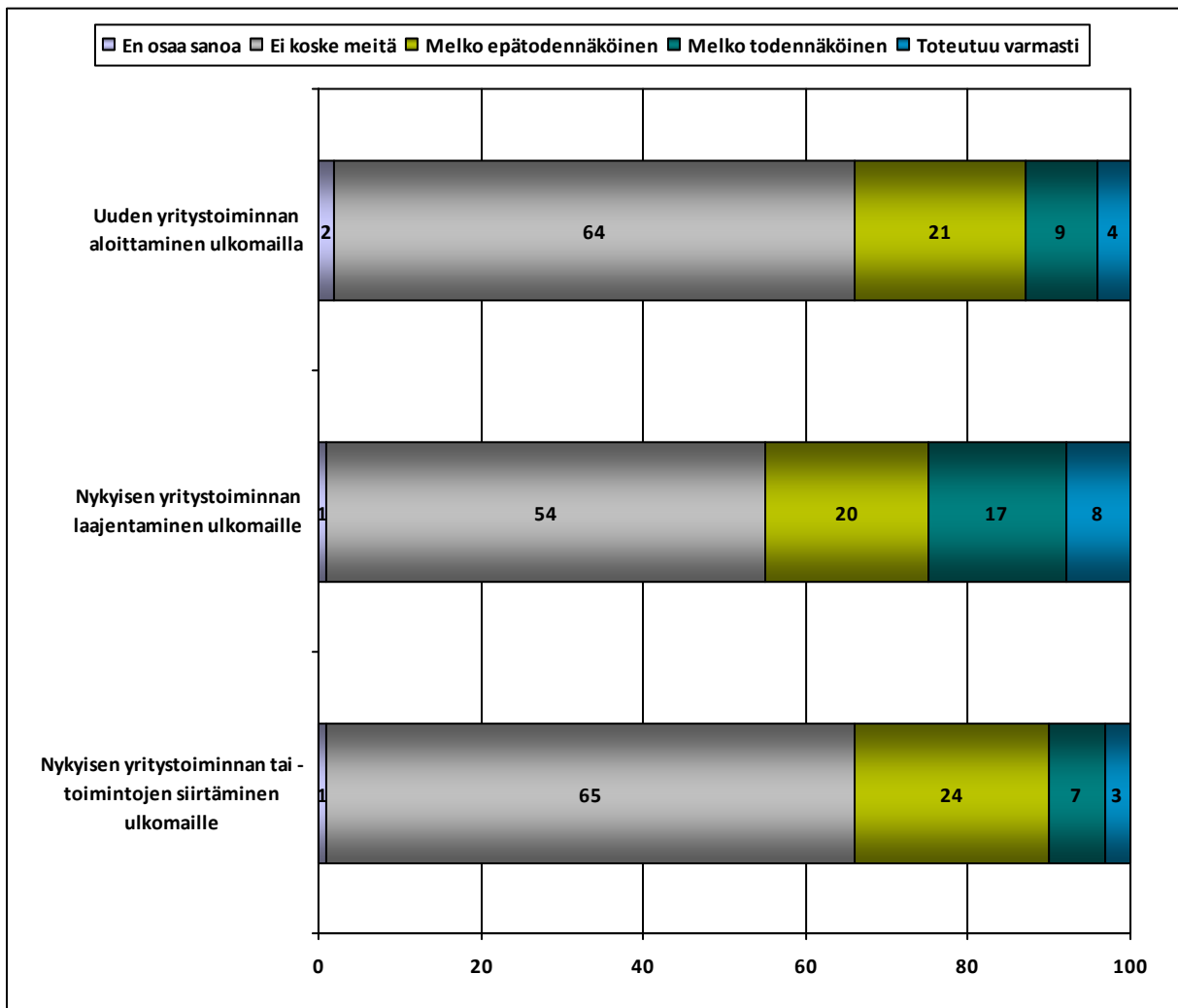
Selvityksessä kartoitettiin myös PK-yritysten kansainvälistymisaikomuksia liittyen uuden yritystoiminnan aloittamiseen ulkomailla sekä nykyisen yritystoiminnan laajentamiseen tai yritystoimintojen siirtämiseen Suomen rajojen ulkopuolelle.

Myönteistä on se, että PK-yritysten kansainvälistymisaikomukset ovat lisääntyneet viimeisten vuosien aikana. Neljännes yrityksistä aikoo laajentaa nykyistä yritystoimintaansa ulkomaille. Lisäksi 13 prosenttia vastaajista suunnittelee uuden yritystoiminnan käynnistämistä ulkomailla. Näiden aikomusten toteutuessa vaikutukset myös Suomen kansantaloudelle ovat

myönteisiä erityisesti silloin, jos alkuperäinen yritystoiminta näiden toimenpiteiden jälkeen vahvistuu ja sen kotipaikka säilyy Suomessa.

Suosituimmat yksittäisistä ulkomaisen toiminnan vaihtoehdoista olivat nykyistä yritystoimintaa tukevan tuotantoyksikön perustaminen tai ostaminen (37 % kaikista ulkomaille suuntaavista yrityksistä) ja liiketoiminnan laajentaminen oman ulkomaisen myynti- tai markkinointiyksikön avulla (23 %). Potentiaalisimpina kohdemaina pidettiin Venäjää, Viroa ja Ruotsia. Kuvassa 2 on esitetty erilaisten kansainvälistymisaikomusten yleisyyttä vastaajien joukossa.

Kuva 2. Kansainvälistymisaikomukset PK-yrityksissä (% vastaajista)



Huolta yllä kuvatuissa tuloksissa aiheuttaa se, että yhä useampi PK-yritys pohtii yritystoimintojensa siirtämistä pois Suomesta. Noin 10 prosenttia vastaajista uskoi vaihtoehdon toteutuvan melko todennäköisesti tai varmasti seuraavien kolmen vuoden aikana. Lukumääräisesti tämä tarkoittaa karkean arvion mukaan käytännössä noin 4 500 – 5 000 työnantajayritystä, kun eri kokoluokan yritysten vastaukset yleistetään koskemaan kaikkia PK-työnantajayrityksiä. Yritystoiminnan tai -osatoimintojen siirtämistä ulkomaille harkitaan erityisesti monissa keskisuurissa teollisuusyrityksissä. Tutkimus ei koskenut suuria yrityksiä. Tarvitaan nopeita toimenpiteitä yrittämisen ja työnantamisen edistämiseksi.

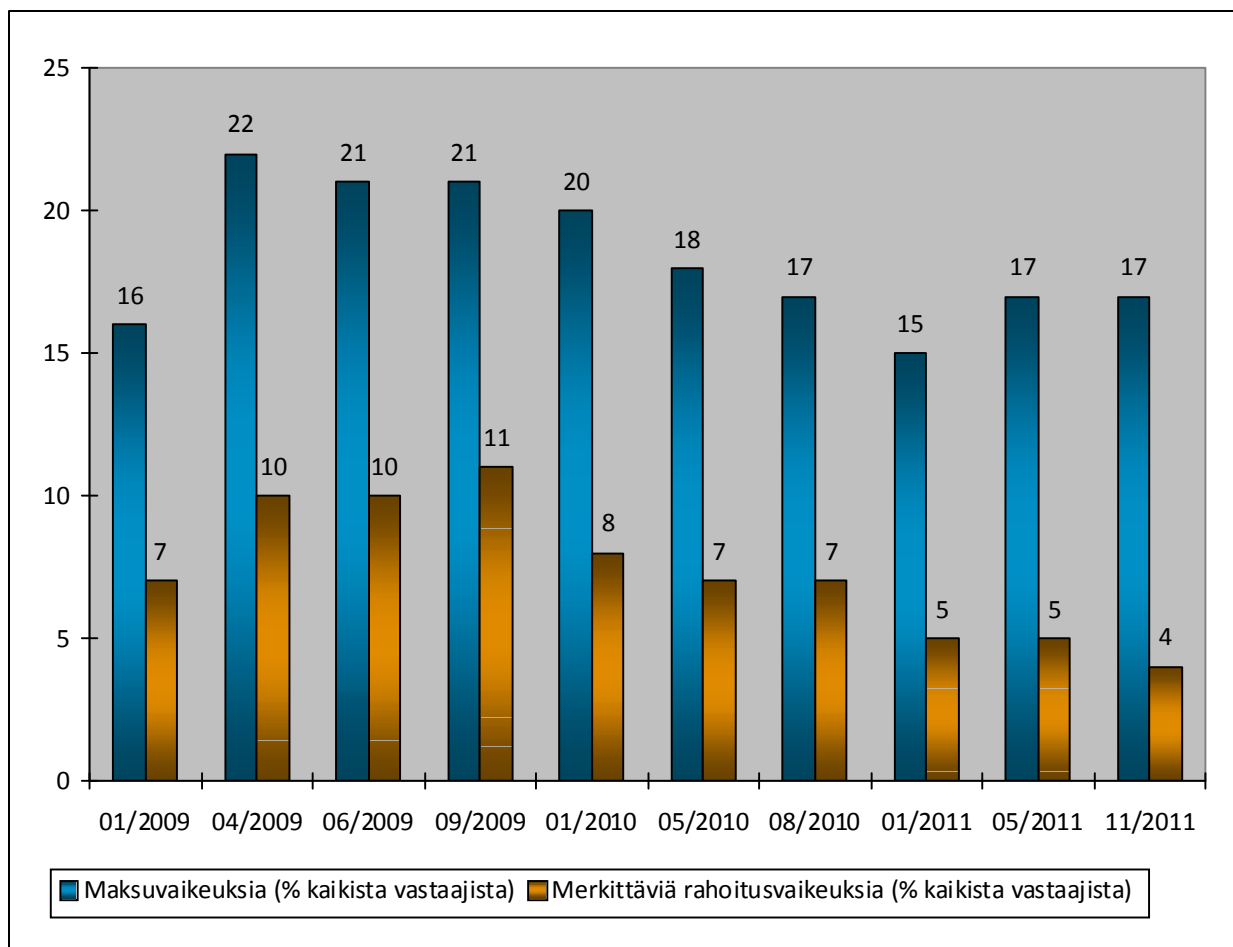
2 RAHOITUS- JA MAKSUVALMIUSTILANNE

2.1 Rahoitusongelmat vähentyneet, maksuvaikeudet edelleen yleisiä

Rahoituksen kysyntä oli säilynyt lähes samalla tasolla viime keväästä ja noin 32 prosenttia vastaajista oli hakenut ulkoista rahoitusta. Vastaajista 43 prosenttia oli hakenut lainaa investointien toteuttamiseen. Kaiken kaikkiaan rahoituksen saatavuudessa näyttäisi tapahtuneen lievää kohennusta viimeisten kuukausien aikana. Kaikista yrityksistä 4 prosenttia oli kohdannut merkittäviä rahoitusvaikeuksia, kun rahoitusrajoitteisten osuus toukokuussa oli 5 prosenttia. Tällä hetkellä rahoitusvaikeudet koskettavat eniten kasvuhakuisia yrityksiä ja teollisuusyrityksiä.

Vaikka rahoitusvaikeudet ovat tasaisesti helpottaneet, ovat maksuvaikeudet edelleen yleisiä. Vastaajista peräti 17 prosenttia raportoi kohdanneensa jonkinasteisia ongelmia laskujensa maksamisessa. Osuus on yhä selvästi suurempi kuin ennen talous- ja rahoituskriisiä vuonna 2008, jolloin vain muutamalla prosentilla yrityksistä oli vastaavia ongelmia. Kuvassa 3 on esitetty rahoitus- ja maksuvaikeuksien yleisyyttä ja kehittymistä PK-yrityksissä vuosina 2009–2011.

Kuva 3. Rahoitus- ja maksuvaikeudet PK-yrityksissä (% vastaajista)¹

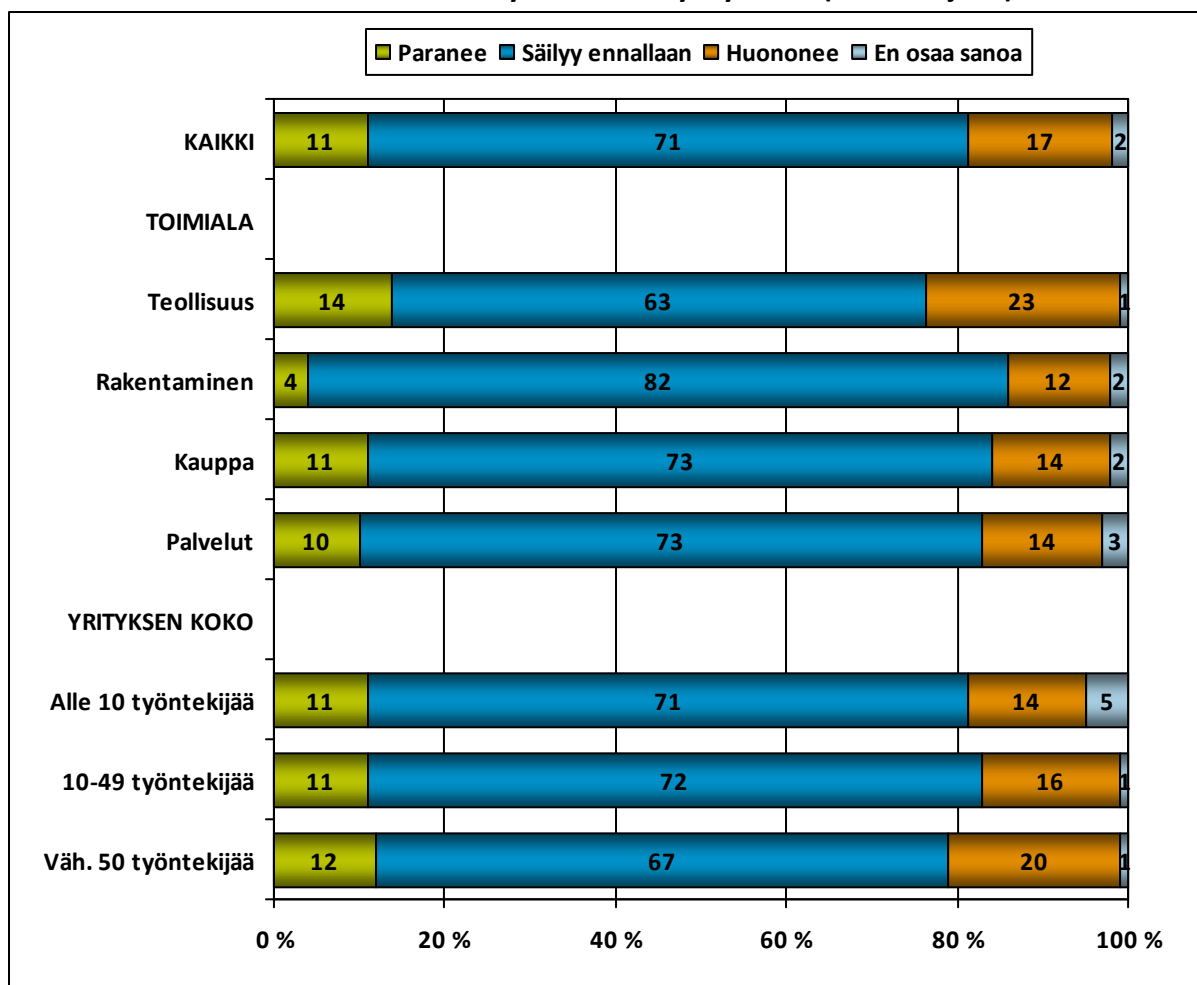


¹ Kuvassa esitetyt tulokset perustuvat EK:n rahoitus- ja toimintaympäristökyselyihin.

2.2 Rahoitus- ja maksuvalmiustilanteen arvioidaan huonontuvan

Erityisesti maksuvaikeuksien yleisyys saattaa jatkuessaan indikoida myös rahoitusvaikeuksien yleistymistä uudelleen lähikuukausina. Huolestuttavaa onkin, että 20 prosenttia vastaajista arvioi yrityksensä maksuvalmiustilanteen heikkenevän seuraavan puolen vuoden aikana (maksuvalmiustilanteen kohentumista ennakoitiin 14 %). Lisäksi yritysjohtajista noin 17 prosenttia arvioi yrityksensä rahoitustilanteen kehittyvän negatiiviseen suuntaan (rahoitustilanteen kohentumista ennakoitiin 11 % vastaajista). Kuvassa 4 on esitetty yritysjohtajien arvioita rahoitustilanteensa kehittymisestä seuraavan puolen vuoden aikana.

Kuva 4. Arviot rahoitustilanteen kehittymisestä PK-yrityksissä (% vastaajista)



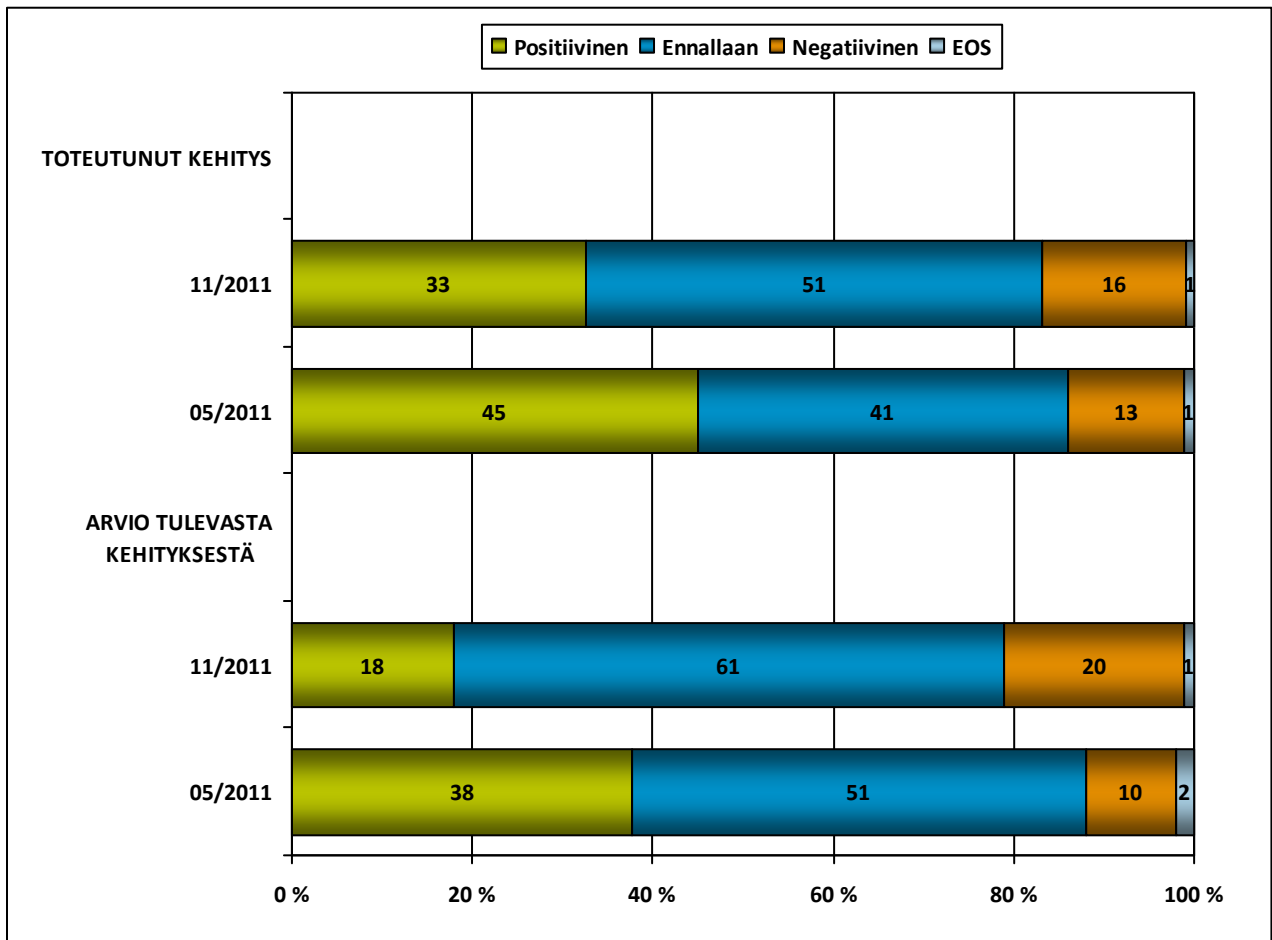
Negatiivisimmat arviot rahoitustilanteen kehittymisestä olivat teollisuudessa. Yrityskoko- luokittain keskiuuret yritykset arvioivat rahoitustilanteensa negatiivisemmin kuin mikro- ja pienyritykset. Alueellisesti Pohjois-Suomen yrityksissä rahoitusongelmien ennakoitiin yleistyvän useammin kuin muiden alueiden yrityksissä.

3 TYÖELÄMÄ

3.1 Työllisyys kehittynyt kohtuullisesti, tuleva kehitys huolestuttaa

Tehtyjen työtuntien määrä on viimeisten kuuden kuukauden aikana kehittynyt myönteisesti kaikilla päätoimialoilla. Toteutunut kehitys ei ole ollut kuitenkaan niin positiivinen kuin yritysjohtajien arviot toukokuussa antoivat odottaa. Syksyllä positiivinen työllisyyskehitys on käytännössä pysähtynyt ja seuraavan puolen vuoden aikana työvoiman määrän odotetaan kääntyvän laskuun. Kuvassa 5 on esitetty työtuntien määrän kehittymistä ja arvioita tulevas- ta kehityksestä vuonna 2011.

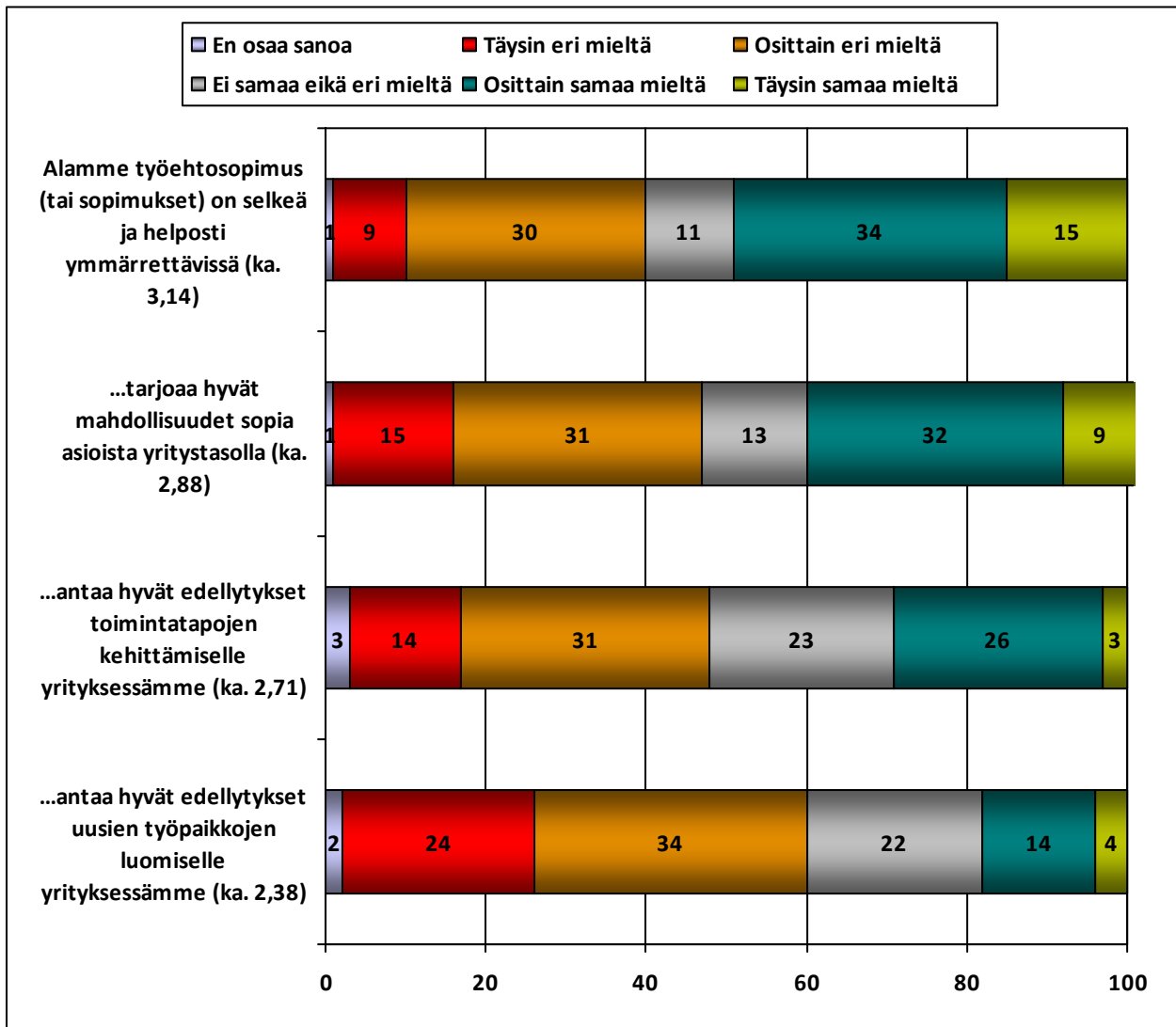
Kuva 5. Työtuntien määrän kehitys ja arviot työvoiman määrän kehityksestä PK-yrityksissä (% vastaajista)



3.2 Työehtosopimuksissa kehitettävää

Monien yritysjohtajien mukaan nykyiset työehtosopimukset tarjoavat heikot edellytykset uusien työpaikkojen luomiselle. Selvä enemmistö piti tätä keskeisenä haasteena alansa työehtosopimuksissa. Työehtosopimusten ei myöskään koettu kannustavan riittävästi uusien toimintatapojen kehittämiseen yrityksissä. Lisäksi paikalliseen sopimiseen toivottiin lisää mahdollisuuksia useimmilla aloilla. Puolet vastaajista piti kuitenkin nykyisiä työehtosopimuksia selkeinä ja helposti ymmärrettävinä, joskin mielipiteet vaihtelevat huomattavasti eri aloilla. (Kuva 6.)

**Kuva 6. Työehtosopimusten toimivuutta kuvaavat väittämät
(% vastaajista, keskiarvot asteikolla 1-5: 1=Täysin eri mieltä, 5=Täysin samaa mieltä)**



Hieman yllättäen työehtosopimusten toimivuuteen suhtauduttiin myönteisimmin mikroyrityksissä. Toimialoista teollisuudessa ja kaupan alalla esiintyi sen sijaan eniten kritiikkiä. Lisäksi kasvuyritykset toivoivat nykyisiin työehtosopimuksiin useammin parannuksia kuin muut PK-yritykset. Työllisyyden kannalta uusien työpaikkojen syntyminen alalle tai ainakin Suomeen on keskeinen tavoite. Nykyiset työehtosopimukset eivät sitä edistä.

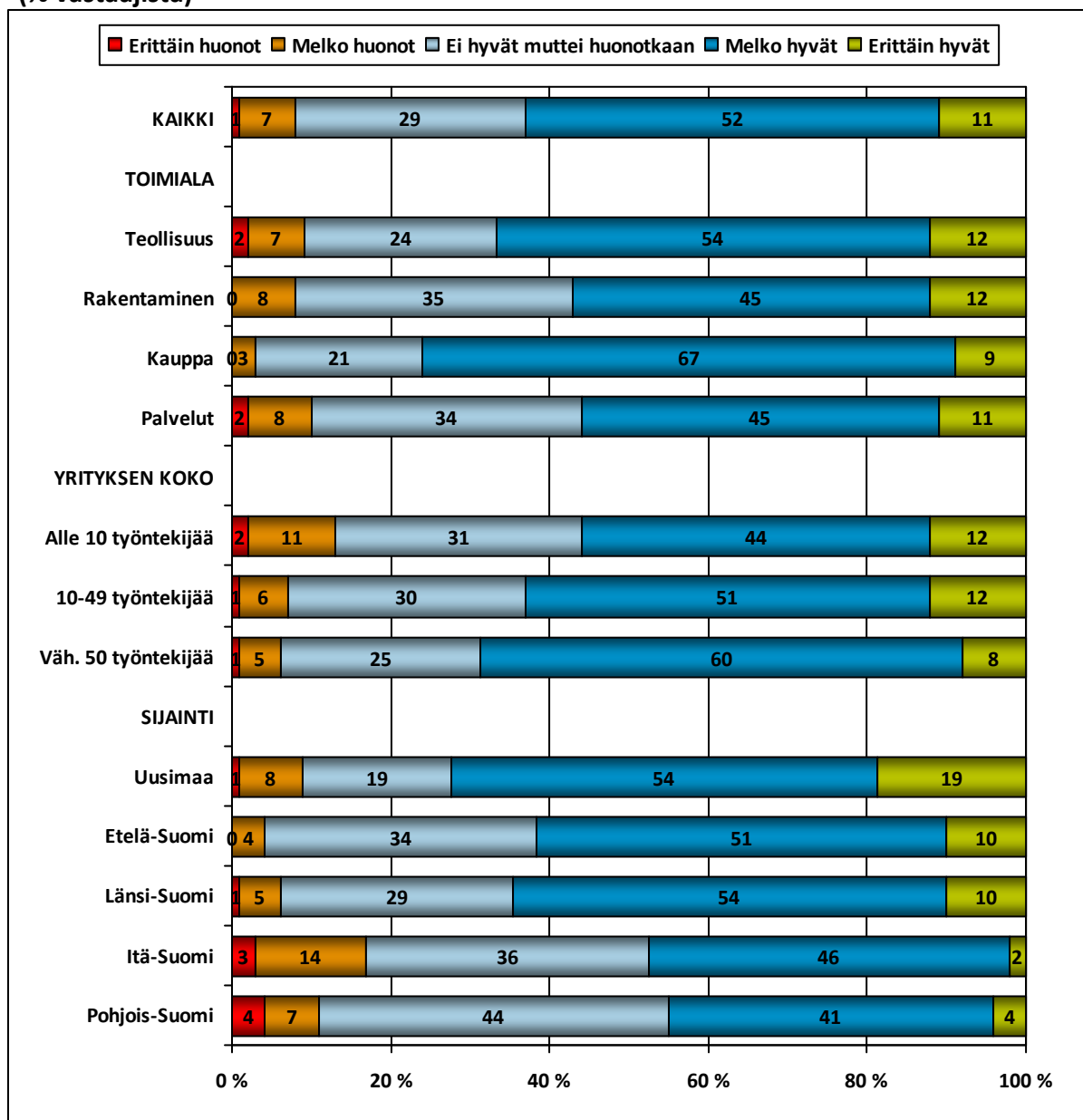
4 INFRASTRUKTUURI

4.1 Logistiikalla on merkitystä

Toimintaympäristökyselyssä selvitettiin tällä kertaa myös logistiikan kustannusvaikutuksia PK-yrityksissä, yritysten sijaintipaikan logistisia olosuhteita sekä suosituimpia tilausmuotoja kuljetusyrityksiltä. Vastaajista hieman yli puolella logististen kustannusten osuus liikevaihdosta jäi alle 5 prosentin. Kolmanneksella kustannusten osuus oli tätä suurempi. Luonnollisesti teollisuusyrityksissä ja kaupan alalla kustannukset suhteessa liikevaihtoon olivat selvästi keskimääräistä suurempia.

Nykyisen sijaintipaikan logistisia toimintaedellytyksiä arvioitiin kriittisimmin Itä-Suomessa. Noin 17 prosenttia itäsuomalaisista yrityksistä piti olosuhteita huonoina tai erittäin huonoina. Toimialoista kaupan alan yritykset olivat kaikkein tyytyväisimpiä logistisiin toimintaedellytyksiinsä. (Kuva 7.)

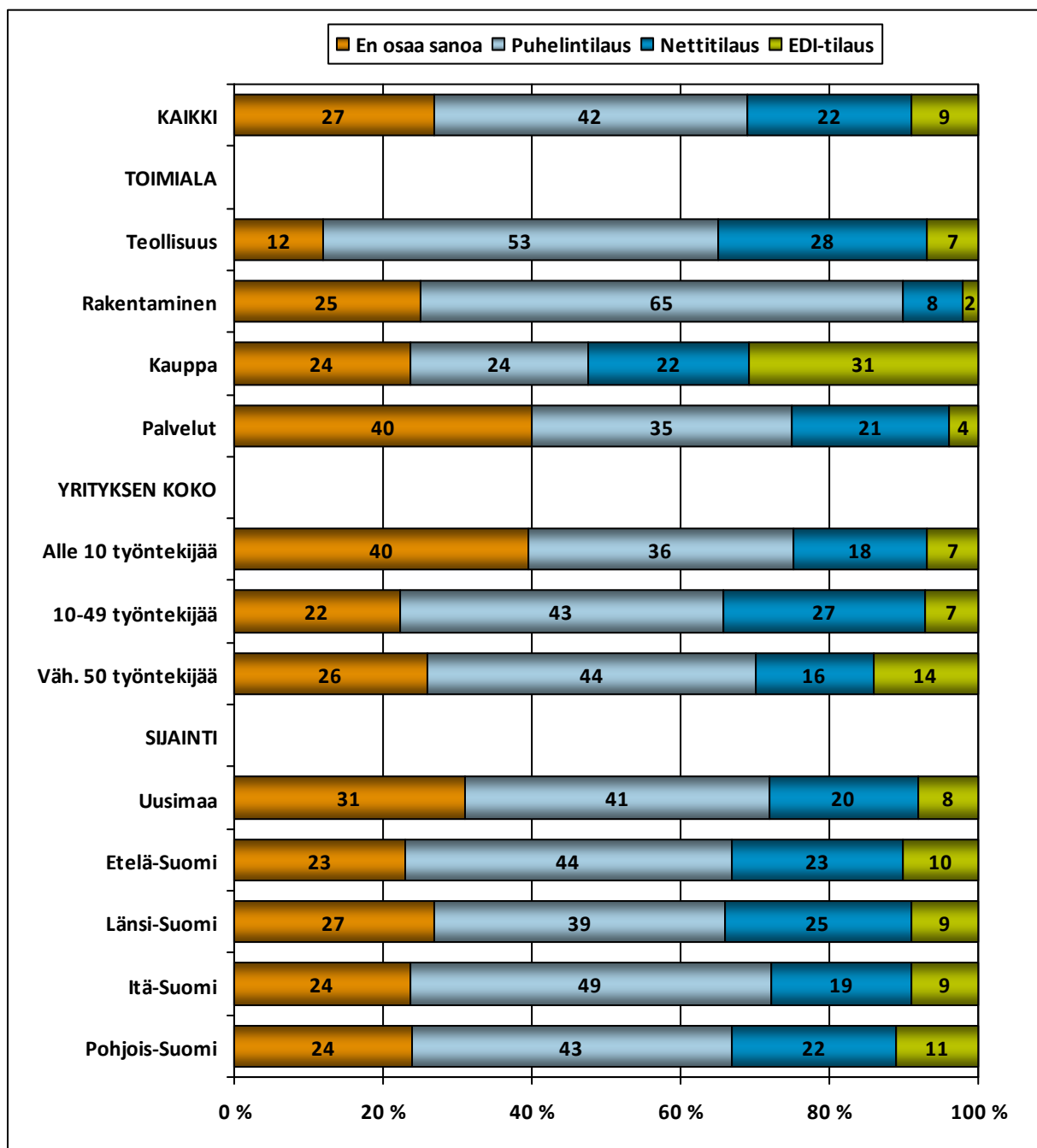
Kuva 7. Sijaintipaikan logistiset toimintaedellytykset erilaisissa yrityksissä ja eri alueilla (% vastaajista)



4.2 Sähköinen logistiikka vielä harvojen käytössä

Kaupan yritysten tyytyväisyyttä selittänee ainakin osittain se, että toimialalla käytetään melko yleisesti logistiikan sähköisiä toimintatapoja. Kaupan vastaajista lähes kolmannes hyödynsi ensisijaisesti ns. EDI –tilausta, jossa lähetystieto siirtyy kuljetusliikkeelle sähköisesti suoraan tai operaattorin kautta². Kaiken kaikkiaan sähköisiä toimintamalleja eli nettitilausta ja EDI-tilausta käytti yhteensä noin kolmannes vastaajista. (Kuva 8.)

Kuva 8. Suosituimmat tilausmuodot kuljetusyrityksiltä (% vastaajista)



² Lue lisää mm. Logistiikkayritysten Liiton sivuilta ja kuljetustilaus.fi -linkistä:
<https://www.kuljetustilaus.fi/app/login.0>

5 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena loka-marraskuussa, jonka aikana yhteensä 562 PK-työnantajaa antoi vastauksensa kysymyslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Aineisto on edustava otos EK:n jäsenyrityksistä, joista 96 prosenttia on PK-yrityksiä.

Tutkimuksessa esitetyt kysymykset koskivat neljää laajaa aihekokonaisuutta:

- 1) Yrittäjyys ja yhteiskunta
- 2) Verotus ja rahoitus
- 3) Työelämä
- 4) Infrastrukturi (energia, ympäristö ja logistiikka)

Näihin aihekokonaisuuksiin saatuja vastauksia tarkasteltiin yritystä ja sen toimintaympäristöä kuvaavien tilannetekijöiden näkökulmista. Käytännössä tutkimuksessa oltiin siis kiinnostuneita siitä, miten tavoitteiltaan erilaiset yritysjohtajat eri yrityskokoluokissa, toimialoilla ja alueilla kokevat yhteiskunnan yrittäjyysilmapiirin ja millaisia tekijöitä he pitävät toimintansa kannusteina tai esteinä. Kuvassa 9 on esitetty tutkimuksen viitekehys, jota on käytetty kysymyslomakkeen suunnittelussa ja aineiston analysoinnissa.

Kuva 9. Tutkimuksen viitekehys

